

CONCIO XI.

DE MORIBUS HÆRETICORUM VETERUM ET NOVORUM

SYNOPSIS

Moribus potissimum Hæreticos a catholicis discerni affirmatur; atque ad morum comparationem institutum nostrorum Hæreticorum cum veteribus descenditur. Omnes hæreticos Ecclesiam Romanam oppugnasse, testimoniis S. Augustini, Optati Milevitani, Ambrosii et Hieronymi confirmatur; quod idem Hæreticos nostri sæculi facere ostenditur. Atque hinc hanc veram esse Ecclesiam, supra petram portas inferi et insultus hæreticorum spernentem fundatam, evidenter concluditur. Hæreticos solummodo verbum Dei scriptum recipere probatur; ubi de traditionum necessitate et energia multa interserunt, et varia cæremonia per traditionem acceptæ enarrantur. Quod Hæreticis solenne sit scripturas rejicere, receptas vero mutilare et depravare, id quod vel in uno Luthero manifestum sit. Scelera et immanitates quæ veteribus hæreticis cum recentioribus sunt communes, ex fide dignis auctoribus longa narratione adducuntur; ubi Arianorum et Donatistarum crudelitas præsertim describitur, quam Lutherani et Calvinistæ si non superant, saltem adæquare deprehenduntur.

Quæ duæ res in Ecclesia Catholicis ab hæreticis hoc tempore maxime discernunt, eadem ambæ ab ipso Christi Servatoris adventu eosdem ab omnibus sectis separaverunt, sapientia et justitia, fides et mores. Quemadmodum enim, optimi auditores, semper Ecclesie Catholice sapientia cum Hæreticorum ignorantia, veritas cum erroribus, fides cum infidelitate pugnavit: ita

quoque semper Ecclesie probitas, integritas, innocentia, pudor, humilitas, gravitas, cum Hæreticorum sceleribus, corruptelis, flagitiis, impudentia, arrogantia, levitate confligit. Ac fidem quidem vel perfidiam potius veterum Hæreticorum, cum opinionibus variis atque hæresibus, quæ hoc nostro calamitissimo tempore in Europa grassantur, comparavimus superiori oratione, et satis, nisi fallor, ostendimus, nihil modo sectariorum docere, quod non ante mille annos in suis primis auctoribus, illis blasphemis heresiarchis, quorum nunc vix nomina superant, orbis totius judicio Ecclesie universa damnaverit. Hodie, sicut promisimus, mores Hæreticorum veterum cum moribus Hæreticorum novorum conferemus, ut omni ex parte similitudo appareat, nec ullus dubitare possit, quin Hæretici isti novi ejusdem Satanæ soboles sint, cujus prisci illi quondam fuerunt.

Ut igitur a primo ordiamur, nihil communis Hæreticis fuit, quam Romanam Ecclesiam atque Apostolicam fidem insectari atque odisse. Neque mirum. Nam etiam fures prætorem et iudices oderunt. Præterea novit Dæmon, ubi sit fundamentum Ecclesie: ubi sit arx religionis, ex qua fontes cœlestis sapientie deriventur; itaque semper eo suas acies, sua arma, suos arietes direxit. Testimoniis plurimis abundare possemus, si vel temporis brevitatis pateretur vel causa flagitare: sed quoniam neque licet, neque volo nimium immorari, contentus ero, si in singulis capitibus explicandis, paucos graves et probatos testes adhibero.

Pro deat imprimis beatissimus et doctissimus Augustinus. Is enim in libro secundo contra litteras Petilianæ, capite quinto, ita Hæreticum Donatistam alloquitur: « Cathedra tibi quid fecit Ecclesie Romanæ, in

qua Petrus sedit, et in qua hodie Anastasius sedet? Quare appellas cathedram pestilentie Cathedram Apostolicam? Si propter homines, quos putas legem loqui et non facere, numquid Dominus Jesus propter Pharisæos, de quibus ait: Dicunt et non faciunt, cathedræ, in qua sedebant, ullam injuriam fecit? Nonne illam cathedram Moysi commendavit, et illos servato cathedræ honore redarguit? ait enim: *Super cathedram Moysis sedent: quæ dicunt, faciunt: quæ autem faciunt, facere nolite. Dicunt enim et non faciunt.* Hæc si cogitaretis, non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis cathedram Apostolicam, cui non communicatis. » Hæc ille. Cum quo et sanctum Optatum Milevitano conjungere possumus, qui in libro contra Parmenianum, his verbis Donatistas hostes fuisse cathedram Apostolicam docet: « Claves salutares, inquit, accepisse legitimus Petrum scilicet nostrum: unde ergo est, quod claves vobis, Donatistæ, usurpare contenditis, qui contra cathedram Petri vestris præsumptionibus, et audaciis sacrilegio militatis? » Hæc Optatus. Porro

B. Ambrosius oratione funebri in Satyrum fratrem suum: « Advocavit, inquit, ad se Episcopum (de Satyro loquitur) nec ullam veram putavit, nisi veræ fidei gratiam, percunctatusque, ex eo est, utrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, Ecclesia Romana conveniret? » Itaque iidem tunc erant, B. Ambrosio teste Episcopi Catholici, qui cum Romana Ecclesia conveniebant: iidem Hæretici, qui ab ea dissentiebant. Ad damus his tribus et quartum testem beatissimum Hieronymum, cujus est illa præclara et omnibus nota vox: « Qui cathedræ Petri jungitur, meus est. » Beatus igitur Hieronymus Marcellæ Epitaphium describens, ac de B. Athanasio et B. Petro ejus successore loquens, affirmat duos illos sanctissimos et doctissimos Alexandrinos Patriarchas hæresim Arianam fugientes, se ad Romanam Ecclesiam tamquam ad tutissimum suæ communionis portum contulisse. Ex quo facile intelligimus, quantum Romana Ecclesia et hæresis Ariana, eo tempore dissiderent: quandoquidem hostes Arianorum omnium accerrimi et maximi ad Romanam Ecclesiam, tamquam ad opposita castra, vel, ut loquitur Beatus Hieronymus, tamquam ad portum tranquillissimum et tutissimum confugerunt.

Jam vero nostri temporis Hæreticos eodem odio vel graviori, Ecclesiam Romanam

insectari nemo est qui nesciat. Nam et Berengarius Sacramentariorum primus parens, ita Romanam Ecclesiam insectatur, ut Leonem nonum « sanctissimum et reverendissimum Ecclesie Dei speculum (ut verbis utar Guilmundi, qui eo tempore floruit et scripsit) summum non Pontificem, sed pontificem atque pulpificem contumeliose vocaret. » Lutherani vero et Calvinistæ atque sectarii cæteri, Arianorum et Donatistarum verissimi hæredes, non alia de causa non Papistas nominandos censuerunt, quam quod Apostolicæ Sedi cum Athanasio, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Optato et cæteris sanctis Patribus adhæreamus.

Sed scitis quid hoc suo in Romanam Ecclesiam odio faciant omnes hæretici? Nihil aliud, quam ut quasi certissimam quadam nota intelligamus, Romanam Ecclesiam, veram veri Deo esse Ecclesiam. Nam ut D. Augustinus in libro primo de Symbolo ad Catechumenos sapienter admonuit: « Ea sine dubitatione vera Ecclesia est, quæ contra omnes hæreticos pugnat, et quam omnes hereses impugnant, sed non expugnant: quod fundata supra firmam petram nunquam ruat, neque adversus eam portæ inferorum prevalere possint. » Porro notum istam Romanæ Ecclesie optime convenire, iste ipse Hæreticorum omnium in eam unam furor et rabies satis docet. Evolvite indices Hæreticorum, tam veterum quam recentium: legitè diligenter historias atque Concilia et perspicue intelligetis, nullam hæresim unquam extulisse, quæ se a Romanæ Ecclesie communionem non separaverit, et quam Romani Pontifices, vel per se vel per Concilia quibus vel ipsi vel eorum vicarii præfuerunt, non damnaverint. Itaque Romana Ecclesia quasi firmissimus quidam scopulus, in isto vastissimo hujus mundi Oceano, semper teminet, atque ad eam variarum hæresum tantum tumentes atque spumantes fluctus, spiritus Satanæ impulsit, singulis œculis alliduntur et franguntur. Irruit in eam hæresis Simoniana, fluctus ingens sane et horridus; sed statim alliditur et frangitur. Irruit hæresis Ariana: alliditur et frangitur. Irruit hæresis Nestoriana: alliditur et frangitur. Irruit hæresis Eutylichiana, hæresis Pelagiana, hereses cæteræ; sed omnes cum magno fragore ac sonitu ad eandem petram tandem alliduntur et franguntur. Quare Hæretici quanto magis contra Ecclesiam istam fremunt, tanto magis intelligitibus et sapien-

tibus clamant, eam veram Ecclesiam esse, nosque magis ad eam impellunt atque compellunt, ut cum B. Augustino dicamus: «Dubitabimus nos ejus Ecclesie conde e gremio, quæ usque ad confessionem generis humani ab Apostolica sede per Episcoporum successionem frustra circumlatrantibus Hæreticis culmen majestatis obtinuit?» Sed jam ad alios Hæreticorum mores veniamus.

Secundo loco omnibus veteribus hæreticis commune fuit, a traditionibus, a Conciliis, a Patribus ad Scripturas appellare, atque adeo solum verbum Dei scriptum velle recipere. Ita Valentinus et Marcion Hæretici vestustissimi fecerunt, testibus Irenæo libro tertio contra hæreses et Tertulliano libro de præscriptionibus Hæreticorum. Ita Arius et Aerius, teste Epiphano in hæresibus eorumdem. Ita Nestorius, Eutyches, Dioscorus et Ieonomachi, teste Ancyrano Basilio, cujus oratio in septima generali Synodo scripta continetur. Sed audiamus ipsa verba unius ex primis satrapis Arianorum, quæ cum audierimus, non tam priseum illum Arianum, quam novum aliquem Lutheranum nos audivisse existimabimus. Beatus igitur Augustinus initio libri primi contra Maximinum, ipsum Maximinum Episcopum Arianorum loquentem, et fundamentam doctrine suæ jacentem introducit: «Maximinus dixit: si quid de divinis Scripturis protuleris, quod commune est cum omnibus, necesse est ut audiamus. Hæc vero voces, quæ extra Scripturam sunt, nullo casu a nobis suscipiuntur, cum ipse Dominus moneat nos, et dicat: *Sine causa colunt me, docentes mandata et præcepta hominum.*» Hæc ille. Quas voces eadem nonne frequentissime usurpavit Lutherus? Nonne eadem sunt hodie, et fuerunt semper omnium sectariorum? Nonne Lutheri secta ex oriente, in monetis et in vestibus magnis litteris in Germania scribebatur: «Verbum Domini manet in æternum?» Quamquam stulti sunt et ridiculi omnes Hæretici, qui verbum Dei ad solas Scripturas alligare volunt, et quicquid scriptum non est, id non verbum Dei, sed mandata et præcepta hominum vocant. Quasi vero barbaræ gentes, quibus prædicatum est Evangelium, et Scripturas nunquam viderunt, verbum Dei non habuerint? de quibus ita B. Irenæus in tertio libro contra hæreses, capite quarto: «Quid, inquit, si neque Apostoli quidem Scripturas nobis reliquissent, nonne oportebat ordinem sequi traditionis qua tradiderunt iis, quibus

Ecclesias committebant? Cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum eorum, qui in Christum credunt, sine caractere, vel atramento scriptam habentes per Christum in cordibus suis salutem et veterem traditionem diligenter custodientes: quibus si aliquis annuntiaverit ea, quæ ab hæreticis inventa sunt, proprio sermone eorum colloquens, statim concludentes aures longo longius fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium.» Hæc est vis traditionis, quæ non sicut verbum scriptum adulterari aut corrumpi potest. Quid? Quod si traditiones, necessario etiam, ut Magnus Basilius testatur, scripturas ipsas repudiare debemus? Nec enim alio modo, quam traditione, quæ sint veræ Scripturæ, quod sit verum Evangelium, quæ sint veræ epistolæ Apostolorum scimus. Cur Epistolam ad Romanos recipimus, et epistolam ad Laodicenses non recipimus, cum utraque exstet, et epistolæ cujusdam ad Laodicenses meminerit Apostolus in Epistola ad Colossenses: Epistolæ autem ad Romanos nunquam meminerit? Certe vel sunt omnes Scripturæ rejiciendæ vel omnes etiam apocryphæ recipiendæ, vel ad traditionem non scriptam recurrendum. Magnum igitur Basiliam audiamus: «Dogmata, inquit capite 27 de Spiritu sancto, quæ in Ecclesia servantur ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione ad nos delata in mysterio recipimus. Quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, et nemo his contradicit, qui vel modicam saltem Ecclesiasticorum jurium experientiam habet. Si enim aggredieremur non scripto proditas consuetudines, velut non magnam vim habentes, rejicere, imprudentes etiam ipsis evangelii partibus damnum inferemus.» Deinde traditiones nonnullas enumerans illa ipsa ponit, quæ Hæretici nostri temporis volunt incredibili mendacio, heri aut nuditerius excogitata fuisse: quod signamur cruce, quod aquam benedicimus, quod item oleum benedicimus quod Baptismus percepturi renuntiamus diabolo, et angelis ejus, quod ter mergimur in sacrum fontem, quod post baptismum sacro chrismate inungimur, quod genibus flexis oramus, quod in altaris sacrificio sacrosanctam Eucharistiam populo ostendimus, et certis verbis adoramus, quod post Pascha quinquaginta dies lætitia spiritali transigimus, quod templa atque oratoria orientem versus fabricamus. Hæc atque hu-

jusmodi non commenta nova, ut hæretici delirant, sed antiquas traditiones affirmat magnus Basilius: sicut etiam quod pro defunctis sacrificium offerimus, et quod diebus dominicis non jejunamus, quod summa diligenter cavemus, ne corpus dominicum in terram decidat, traditiones sunt Apostolicæ, teste Tertulliano in libro de corona militis. Quod unam quadragesimam observamus, traditio est Apostolica, teste B. Hieronymo in Epistola ad Marcellum, de erroribus Montani. Quod crucem et imagines Christi et sanctorum veneramus, traditio est Apostolica, teste Joanne Damasceno libro quarto de fide, capite tertio. Atque idem de aliis Ecclesie Catholice observationibus ostendere possemus. Itaque videtis, qui hoc tempore cum antiquis Hæreticis traditiones formidantibus et ideo repudiantibus: et qui cum antiquis Catholicis traditiones recipientibus et venerantibus, conveniant.

Tertio loco præcis hæreticis commune fuit, ex ipsa divina Scriptura eos dumtaxat libros recipere, qui contra ipsorum hæresim non faciebant, et illos ipsos egregie corrumpere ac depravare. Ista fuit semper admirabilis diaboli versutia. Initio Hæreticis persuasit, ut Scripturam solum pro verbo Dei reciperent, atque hoc modo magnam partem sanæ doctrine eis eripuit. Deinde iisdem persuasit, ut modo unum librum, modo alium de corpore sanctarum Scripturarum resecerent, et hoc modo aliam partem verbi Dei ab illis abstulit. Persuasit postremo, ut ad suas opiniones commode defendendas, illos ipsos libros, quos recipiebant, variis in locis sine ullo scrupulo depravarent, atque ita tandem iis, qui tantopere de verbo Dei gloriantur, solum et nudum nomen verbi Dei Diabolus reliquit: et tamen ipsi hæc non intelligunt, sed pergunt in suam perniciem insanire ac furere, et seipsos et multos alios precipitare, quod spiritus deceptionis atque mendacii eos compellit. Hæc ita se habere nullo negotio demonstrari potest: nam totum instrumentum vetus rejecisse Cerdonitas et Manicheos testatur D. Augustinus de Hæresibus capite 21 et 46. Ex quatuor Evangelistis solum B. Matthæum recepisse Ebionitas, Marcionitas vero solum Lucam, testis est Irenæus libro primo contra Valentinum. Acta Apostolorum et omnes epistolas B. Pauli Severianos repudiassent, testis est Eusebius libro quarto Historiarum Ecclesiasticarum. Denique Evangelium secundum Joannem et Apocalypsim

rejecisse Alogianos, testis est D. Augustinus de sermone Domini in monte cap. 40. Jam istam ipsam viam ambulasse Lutherum, eamque suos discipulos docuisse, non alio, quam ejus testimonio confirmabimus. Primo enim in sermone quodam, de Moyse, quem anno millesimo quingentesimo vicesimo sexto, Wittenbergæ dicitur habuisse, ita in vetus Testamentum insanivit, ut decem præcepta recipi non velit: et ridiculis argumentis omnino contendit probare, nihil ad nos Moysen pertinere, ita ut qui eum sermonem legit, non hominem Christianum, sed vel Turcam nescio quem, vel Cerdonem aut Manichæum loqui putet. Deinde præfatione in novum Testamentum, ita Evangelia Marci, Matthæi et Lucæ contemnit ac despiciit, ut admirabile sit. Monet in primis ut falsam opinionem aboleamus, quod sint quatuor Evangelia. Deinde addit, Joannis Evangelium esse unicum pulchrum, verum ac principale Evangelium, aliisque tribus longe ac longe præferendum et anteponendum: adeo ut etiam Pauli et Petri epistolæ, longe præcedant tria illa Evangelia Matthæi, Marci et Lucæ. Qualis est hæc blasphemia, auditores? Nonne satis aperte tria Evangelia repudiare videtur? Nam qui opponit Evangelium Joannis aliis tribus, et cum affirmat illud nunc esse unicum, pulchrum, et verum, nonne simul docet alia tria nec esse pulchra nec vera, ac ne Evangelia quidem? Quid? Quod in sermone Phariseo et publicano beatum Lucam aperte irridet ac reprehendit, quod ubique resonet opera? Quid? Quod perspicue et sine involueris libros Machabæorum, epistolam ad Hebræos, epistolam beati Jacobi, secundam Petri, secundam Joannis eripuit? Quid? Quod illos ipsos libros, quos eis permisit, mille modis depravit? Ecce igitur vobis, ad quantas angustias verbum Dei illi redegerunt. Qui tamen nihil in ore habent, aliud, quam verbum Dei, verbum Dei. Non sic Ecclesia Dei vivi, non sic: sed integrum canonem sanctarum Scripturarum ab initio recepit, et ad hanc usque diem conservavit. Illum enim ipsum numerum librorum sanctorum, quem ante annos mille, in Concilio Carthaginiensi tertio Ecclesiam recepisse videmus, etiam nostris diebus in Concilio Tridentino et non diu ante in Florentino recepit.

Jam quarto loco illud, auditores, commune ac vulgare fuit Hæreticis antiquis ac præsertim Donatistis et Arianis, quod

nostris Lutheranis ac Calvinistis familiarissimum semper fuisse, ac esse non audivimus sed vidimus: non legimus, sed experti sumus: nimirum seditiones excitare, altaria evertere, Sacramenta polluere, calices vendere, Sacerdotes interficere, templa spoliare. Audite quid magnus Athanasius in historia de vita et gestis magni Antonii dicit: « Post annos duos, inquit, sæva Arianorum irrupit insania: tunc Ecclesiarum fuerunt rapina, tunc divinarum temeratio vasorum, tunc pollutis Ethnicorum manibus sacra polluta sunt mysteria. Proh scelus, horret animus replicare, quæ gesta sunt: Virginum matronarumque ereptus pudor, sanguis ovium Christi in templo effusus veneranda perspersit altaria. » Hæc B. Athanasius. Qui similia, vel etiam majora et graviora de Arianorum crudelitate refert in Apologia pro fuga sua. Porro iidem Ariani ut crudelitatem impudentia cumularent, post hujusmodi cædes, ut lib. IV Historiarum refert Theodoretus, unum aliquem in ipso templo totum nudum ad suggestum mittebant, qui ita ad impudicitiam et turpitudinem hortabatur, ut non in templo, sed in prostibulo tanquam Veneris orator ad meretrices verba facere videretur. Audite quid sanctus Victor initio libri primi de Wandalica persecutione de iisdem Arianis dicit: « In Ecclesiis, » inquit, « basilicisque et cœmeteriis ac monasteriis sceleratius sæviebant. Quanti tunc ab eis præclari Pontifices, et nobiles Sacerdotes diversis pœnarum generibus extincti sunt, ut traderent, si quid auri vel argenti proprium vel Ecclesiasticum haberent. Et dum hæc, quæ erant, urgentibus pœnis facilius proderentur, iterum crudelibus tormentis oblatores urgebant, aut manentes quamdam partem, non totum esse oblatum: et quanto amplius dabant, tanto amplius quæpiam habere credebant. Aliis palorum vestibula ora reserantes, fetidum cœnum ob confessionem pecuniæ faucibus ingerebant. Nonnullos in frontibus et tibiis nervis remigientibus torquendo cruciabant. Perisive aquam marinam, aliis acetum, amurcam liquamenque, et alia multa atque crudelia sine misericordia porrigebant. Non infirmior sexus, non consideratio nobilitatis, non reverentia Sacerdotatus crudeles animos mitigabat: quin imo exaggerabatur ira furoris, ubi honorem conspexerant. Sed etiam parvulus ab uberibus matris barbarus furor insontem infantiam elidebat ad

terram. Alii parvulum pedibus tenentes a meatu prorsus naturali usque ad arcem capitis dissipabant. » Et paulo infra: « Tempore, » inquit, « quo Sacramenta Dei populo porrigebantur, introcens Ariani maximo furore corpus Christi et sanguinem pavimentis sparserunt, et illud pollutis pedibus calcaverunt. » Hæc B. Victor. Cujus tres libri de Wandalica persecutione nihil fere aliud continent, quam hujusmodi crudelia atque horrenda facinora Arianorum, qui pro fide quidem se pugnare dicebant, sed interim re ipsa pro auro atque argento, et suis explendis libidinibus, ut audivistis, pugnabant. Quorum Calvinistæ sicut fidem imitantur, ut superiori oratione docuimus, utrum etiam mores exprimat, res ipsa clamat. Sed duo verba de Donatistis prius.

Audite quid sanctus Optatus libro sexto contra Parmenianum de impietate Donatistarum dicit: « Quid est, » inquit, « altare, nisi sedes corporis et sanguinis Christi? Hæc omnia furor hic aut rasis aut fregit aut removit. Atque hoc immane facinus geminatum est dum fregistis et calices Christi sanguinem portatores, quorum species revocastis in Massas, mercem nefariis nudandis procurantes, ad quas nec emplores eligere voluistis, sacrilegi dum inconsiderate vendidistis: emerunt forsitan in usum sum sordide mulieres, emerunt pagani facturi vasa, in quibus incenderent idolis suis. O scelus nefarium! O facinus inauditum, auferre Deo, quod idolis præstes, subducere Christo, quod proficiat sacrilegio! » Sed audiamus postremo quid B. Augustinus in psalmo decimo de iisdem Donatistis dicit: « An forte dices, » inquit, « quod scriptum est: *Ex operibus eorum cognosces eos?* Video plane mira opera, quotidianas violentias Circumcellionum sub Episcopis et Presbyteris ducibus circumquaque voltare, et terribiles fustes Israelis vocari. » Idem in e pistola quinquagesima ad Bonifacium comitem: « Taceo, » inquit, « crudelissimas cædes, et domorum deprædationes, per nocturnas aggressiones, et incendia non solum privatarum habitaculorum, sed etiam Ecclesiarum, in quas flammæ non defuerunt, qui etiam codices dominicos mitterent. » Et paulo ante: « Episcopum, » inquit, « Vagiensem stantem ad altare irruentes horrore impetuet furore crudeli, fustibus et hujusmodi telis, lignis denique ejusdem altaris effractis immaniter ceciderunt, pugione etiam percusserunt. »

Audistis quid Hæretici veteres olim fecerint et quomodo Evangelii ac religionis prætextu misere Ecclesias fœdaverint ac devastaverint. Quæ omnia solis mutatis nominibus, nonne ita in novatores conveniunt, ut illi veteres Lutherani et Calvinistæ, isti novi Ariani et Donatistæ dici posse videantur? Nonne Lutherus aliquando serio asseruit, eam indolem esse Evangelii, ut bella et seditiones moveat? Nonne occasione Lutheranarum seditionum Hungarum regnum florentissimum et Christianæ reipublicæ pernecessarium amisimus? Nonne occasiones earumdem seditionum Turcarum imperatorem Viennam usque cum innumerabili exercitu traxerunt, et in magnam spem totius Europæ occupandæ erexerunt? Nonne in Germania propter Lutheranas seditiones brevissimo tempore supra centum milia rusticorum cæsa sunt? Nonne monasteria atque castra tam multa vexata, direpta, eversa in tota Germania, ut in sola Franconia aliqui ad trecenta numeraverint? Nonne Zwinglii dictum celebrat: « Evangelium vult sanguinem? » Nonne vere sanguinari Zwinglii Evangelium omnem Helvetiorum regionem cædibus et sanguine replevit?

Sed ad Gallos veniamus. Nonne in ipsa urbe Parisiorum ante annos decem furentes per plateas scelerati Calvinistæ strictis gladiis personabant: « Evangelium evangelium? » Quot fana, quot monasteria, quot pagos, quot oppida spoliaverunt ac diriperunt Calvinistæ? Quot in locis altaria everterunt, sacros calices rapuerunt, sacras imagines confregerunt, sanctorum reliquias dispererunt? et quorum sanctorum? Illustrissimorum, maximorum: B. Irenæi, B. Martini, B. Hilarii, combusserunt, et in aquas vel cloacas abjecerunt. Sacramenta celestia ad terram sparserunt, pedibus conculcaverunt, avibus objecerunt, globis tormentariis petiverunt. Quid vero de cædibus horrendis, et ipsa crudelitate crudelioribus dicemus, quas vel ad pecunias extorquendas vel ad vires experiendas vel ad delectationem et voluptatem capiendam in infinitis locis exerceverunt? Nonne infantes, ut olim Ariani, medios diviserunt? Nonne Sacerdotum vultus excoriaverunt? Nonne eorum capita uno ictu in duas partes secernerunt? Nonne avicæ Ecclesiasticorum pro molibus et torquibus gestaverunt? Nonne aliquibus, viventibus et

videntibus viscera lento gradu explicuerunt? Nonne plurimos ad stiptem alligatos ictibus bombardarum animi gratia petiverunt? Nonne multos in puteos conjecerunt? Nonne aliquos etiam vivos sepelierunt? Nonne Sacerdotem quemdam in Cenomarum civitate amputatam sui corporis partem pendendam devorare coegerunt: ac deinde vi ventrem aperuerunt, ut videre possent, non conquireret edulium hujusmodi stomachus humanus? Nonne prope Aureliam cum ingenui aliquot pueri in turri cujusdam Ecclesiæ metu Calvinistarum latitarent, impiissimi Calvinistæ eos simul cum Ecclesia combusserunt, et aliquos fuga per fenestras elapsos iterum in incendium vivos rejecerunt? Nonne ista omnia et multo plura, quæ nunquam recenseri possent, adhuc hodie vivos et oculos testes habent? Nonne crudelitatem omnem tyrannorum barbarorum, immanium ferarum atque etiam Dæmonum ipsorum superant? Omnes omnium qui fuerunt unquam tyrannorum annales ac historias legite, nec non omnes, seu barbarorum, seu Hæreticorum res crudelissime gestas, tragicas item poetarum fabulas ac fictiones quas ad homines terrendos excogitaverunt, speluncas atque antra tigridum, ursorum, leonum, perustrate, nulla profecto unquam, nec inter homines, nec inter feras, nec inter ipsos infernales Dæmones talia crudelitatis exempla reperietis: ut jam mihi meliores et humaniores anthropophagi et tigrides vel etiam Dæmones, quam Calvinistæ videantur: tantum abest, ut eis vel micam religionis divinæ aut Christianæ pietatis tribuendam censeam. Neque vero putatis esse jam cædibus Calvinistæ satiatos. Nondum est biennium, ex quo quadraginta simul fratres meos, ac deinde post aliquot menses quindecim aut sedecim ejusdem nostræ Societatis inter Lusitaniam et Brasiliam interceptos, eo nomine, quod ad Barbaras nationes Christianæ fidei propagandæ causa navigarent, multis vulneribus confectos in mare projecerunt, ut duplici morte interiret, et simul ferrum et aquas experirentur.

De Anabaptistis nihil dicam, sola historia illa tragica Monasteriensis, quam omnes noverunt, satis docet, Anabaptistas, si semel caput atollere permittantur, decies Calvinistis truculentiores et crudeliores futuros.

CONCIO XII.

DE MORIBUS HÆRETICORUM, EFFICACIA DOCTRINÆ CATHOLICÆ
ET TESTIMONIO ADVERSARIORUM.

SYNOPSIS

Prosequitur alios hæreticorum mores : atque enumeratis in priori concione quatuor præcipuis jam quinto loco ponit, quod omnibus hæresibus sit commune in plus sectas dividi, quod et testimonio et experientia notum sit. Deinde in illo quoque hæreticis convenit, quod omnes dicunt Ecclesiam errasse. Præterea quod omnes odio Valiniano prosequantur Monachos et qua de causa illud; ubi vitæ monastica laudes S. Augustini auctoritate asseruntur. Quod vero nostri hæretici ordinibus omnibus careant, non modo a catholicis, sed et a veteribus hæreticis discrepare videntur. Transitur deinde ad reliquas duas veræ Ecclesie notas : efficaciam scilicet doctrinæ Catholicæ et testimonia inimicorum. Quanta itaque sit efficacia Catholicæ doctrinæ, quam non in verborum lenociniis consistere variis similibus probatur, ex gestarum rerum Philosophorum et rerum cum Catholicorum ceteribus comparatione dilucide manifestatur. Aliquot Ethnicorum de christiana probitate testimonia, simul et causas, cur multi a lege Catholicam abhorreant, afferuntur. Tandem per breves anacephalostis superiorum concionum argumenta repetuntur ac proinde duodecim veræ Ecclesie et totidem hæreticorum notæ enumerantur. Quam magnum sit donum vera fides et quanto pers oporteat vitare hæreticos, historia ex Theodoro ad ducta ac solutari adhortatione docetur.

Die dominica propter quamdam altaris dedicationem, quæ in hoc templo celebratur, concio haberi non poterit, sicut etiam, si

meministis, duobus superioribus annis eadem de causa, eo die intermissa est. Itaque proxima concio in dominicam palmarum differetur, atque in ea, Deo bene adjuvante, aliquid de Passione Domini disseremus, et fortasse septem verba, quæ in cruce Domini locutus est, breviter explicabimus. Hæc vero in posteriori parte nostræ orationis, ea, quæ ad argumenta contra hæreticos pertinent, necessario absolvenda putavimus : tum quod sequentes orationes temporis, in quod incidunt, celebritas, totas sibi jure suo vendicat : tum etiam, quod epistola hodierna ita sit obscura et magnis questionibus implicata ut melius in gymnasiis scholastico more, quam in concione, oratione ista populari explicari possit.

Ut igitur ad primum institutum redeamus, explicavimus quatuor præcipuos mores, tam veterum, quam recentium Hæreticorum. Quinto loco commune prisicis Hæreticis fuit, statim in ipso initio in sectas varias ac inter se penitus dissentientes dissecari. Nam de Valentiniano testatur B. Irenæus libro contra hæreses primo, non fuisse inter eos duos aut tres, qui de rebus iisdem eadem responderent. Arianos statim in Acacianos, Eunomianos et Macedonios fuisse divisos, omnibus notum est. Sicut etiam Manichæos in Catharistas, Macharios et proprie dictos Manichæos. Porro de Donatistis, ut omittam cæteros, de quibus alias disserimus, ita loquitur Augustinus l. iii c. 4. contra epistolam Parmeniani : « In ipsa, inquit, Africa dicant Donatistæ Carthaginienses, vel quicumque sunt in civitate Carthaginis, quot partes per Numidiam et Mauritaniam factæ sunt de ipsa parte Donati? » Et rursum lib. i de Baptismo contra Donatistas, c. 6 hæresim Donati in multa minutissima frusta

concisam suo tempore fuisse commemorat. De nostri temporis Hæreticis non est necesse dicere. Quis enim ignorat, ad hanc diem ferme ad centum sectas varias ac diversas excrevisse familiam Lutheranorum quando unquam magis, quam hoc tempore enituit nota falsi Evangelii? Credo sane posteri nostri vix credent spatio annorum quinquaginta hæresim unam in centum hæreses diversas distrabi aut dissecari potuisse. Itaque quod magnus Basilius oratione de opere sex dierum de Philosophis affirmat sufficere eos inter se ad suam ipsorum eversionem disidere, cum quod unus asserit, alter continuo neget, id nos multo majore ratione de hæreticis dicemus.

Sexto loco Hæreticis veteribus commune fuit, eam ad argumenta Doctorum Catholicorum respondere non possunt, impudenter asserere totam Ecclesiam ante se errasse vel etiam funditus interiisse : id Nestorium consuevisse dicere, testatur Vincentius in commentario. Idem B. Augustinus de Unitate Ecclesie c. 42. Donatistis attribuit : « Isti, inquit, vel fallaciter agentes colligunt de Scripturis talia, quæ vel in malos bonis usque in finem permixtos, vel de vastatione prioris populi Judæorum dicta reperiuntur : et volunt ea detorquere in Ecclesiam Dei, ut tanquam defecisse ac periisse de toto orbe videatur. » Hæc ille de Donatistis. Quæ eadem non minus in nostros Lutheranos et Calvinistas, quam in Donatistas veteres conveniunt. Cum enim Catholici rogant, ubi nam esset Ecclesia antequam Lutherus nasceretur, non pudet eos respondere, eam tunc extractam ac sepultam in tenebris, nescio quibus, jacuisse : quæ est apertissima et maxima blasphemia contra Dominicam promissionem : Rogavi, inquit Dominus, pro te, Petre, ut non deficiat fides tua. Et rursum : Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummati sæculi.

Porro septimo loco Hæreticis veteribus commune fuit summo odio Monachos et monasticam vitam insectari. Nam ut omittam Arianos, qui etiam ipsas solitudines locaque deserta penetrabant, ut Monachos caperent atque occiderent, quique ut Ruffinus est auctor l. ix Historiar. c. 3. aliquando tria simul monachorum milia delere aggressi sunt. Audite quid B. Augustinus in Psalmo cxxxii de Donatistis dicat : « Quando vos, inquit, recte hæreticis de Circumcellionibus insultare cœperitis, ut erubescendo salven-

tur, illi nobis insultant de monachis. Primo si comparandi sunt, vos videte. Quid opus est, ut verbis nostris comparentur ebrios cum sobriis, præcipites cum consideratis, furantes cum simplicibus, vagantes cum congregatis? Sed tamen dicere consueverunt, quid sibi vult nomen Monachorum? Quanto melius dicimus nos, quid sibi vult nomen Circumcellionum? » Certe videtis quorum sint proles ii, qui hodie tanto furere hæcantur in Monachos, ut ne nomen quidem audire sustineant. Alia fuit Ecclesie veteris religio, alia devotio, alia pietas, quæ monasticam vitam ab Apostolicis temporibus semper est admirata. Sane encomia antiquorum Monachorum talia in libris sanctorum Patrum passim leguntur, at nonnullis etiam nimia videantur : « Quis, inquit D. Augustinus in libro de moribus Ecclesie, non illos miretur et prædicet? qui contemptis atque desertis mundi hujus illecebris in communem vitam castissimam sanctissimamque congregati simul atatem agunt, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus; nulla superbia lividi, sed modesti, verecundi, pauci, concordissimam vitam et intensissimam in Deum gratissimum munus offerunt; a quo ista posse meruerunt. Nemo quicquid possidet proprium, nemo cuiquam onerosus est. » Hæc Augustinus. At Hæretici semper torvis oculis monachos aspexerunt. Sed cur, quæso? Quid eis nocuerunt? Quid rapuerunt? In quo tandem offenderunt? Nonne si saperent, magnas gratias monachorum regno (ut ipsi vocant) agere debent? Nam si Monachi non fuissent, nunquam ipsi fortasse suum Apostolum Lutherum, nec tam multos alios Prophetas et Evangelistas habuissent. Sed video quis Hæreticos in tam acerbum odium contra Monachos impulerit, nimirum spiritus ille mendax, qui, ut sit apud Athanasium magnus Antonius omnes Christianos vehementer odit, sed Monachos et Virgines Angelorum vitam in terris imitantes, tolerare non potest.

Octavo et postremo loco commune est novis Hæreticis, neque Episcopos, neque Presbyteros, neque Diaconos, neque Ordines habere, in quo non solum a catholicis, sed etiam a Hæreticis veteribus discrepant. Nam cum ante hoc semper omnes, tam Catholici, quam Hæretici nostri temporis cum fide et religione etiam nomina religionis amiserunt. Et sicut ex Christianis Lutherani, vel Calvinistæ ita

etiam ex Episcopis superintendentes, ex Presbyteris ministri facti sunt: At cur, obsecro, ista nomina rejecerunt? Num ea in sacris litteris non inveniunt? Certe superintendentes in Scripturis sacris nunquam legi: at Episcopos, Presbyteros, Diaconos in Apostolicis Actis, et in Epistolis B. Pauli passim legi. Audite vero quod B. Ignatius Apostolorum discipulus ad Antiochenes scribat, quorum ipse Episcopus erat: « Saluto, inquit, sanctum Presbyterum vestrum, saluto sanctos Diaconos, saluto Subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas atque confessores: saluto pudicissimas virgines: saluto plebem Domini a minimo usque ad maximum et omnes sorores meas in Domino. » Porro Ecclesia Romana tempore B. Cornelii Pontificis et Martyris, ut Eusebius l. vi. *Historiarum auctor* est, Presbyteros viginti quatuor, Diaconos septem, Subdiaconos septem, acolytos quadraginta duos, exorcistas, lectores et ostiarios simul quinquaginta duos, viduas cum pauperibus mille quingentas habuit. In libris autem sanctorum Patrum fere non est pagina, in qua Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi et ordines cæteri, sed et Sacerdotes, quod nomen Hæretici maxime execrantur, non cum honore nominentur. Quare perspicuum est, novatores et sectarios nostri temporis, qui nihil horum habent, et materiam, et formam, et rem, et nomen, et fidem, et mores antiquæ et Christianæ vitæ religionis penitus amisisse.

Habetis hactenus argumenta decem, quibus ostendere volumus (ac ni fallor ostendimus), solam Catholicam ac Romanam Ecclesiam veram veri Dei Ecclesiam esse. Reliqua sunt duo, undecimum et duodecimum, efficacia nostræ doctrinæ et testimonium atque approbatio inimicorum, quæ tribus verbis expediti possunt.

Una igitur ex præcipuis ac singularibus Catholicæ doctrinæ laudibus, efficacia est: Si quidem *Lex Domini immaculata* convertit animas, *testimonium Domini fidei sapientiam* prestat parvulis. Et: *Sermo Domini vicus est et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti*. Scripturæ profanæ quasi statuæ quædam sunt magno laboratæ artificio et optimis coloribus depictæ; sed mortuæ spiritum vitæ, et sensum ac motum nullum habent, et species illa externa externos hominis sensus nonnihil oblectat, præterea nihil. At vero

Lex Domini immaculata, non tam pompa aut lenocinio verborum, non numeris et coloribus, sed Spiritu Dei vivi, quem in se habet, convertit animas, illustrat mentes, accendit voluntates, erigit homines ad Deum, omnia caduca et mortalia contemnere facit. Quam multi una sola sententia hujus Scripturæ lecta vel audita, perfecte ad Deum conversi sunt? Hoc de B. Antonio, hoc de B. Augustino, hoc de B. Benedicto, hoc de multis aliis legimus. Nunquam experti estis, non posse vos legere Scripturam illam, ac præsertim extremam partem Evangelii Joannis, quin cor in lacrymas molles, ac dulcissimas liqueat? Unde tanta virtus eorum verborum? Non est ibi rhetorica Tullii, sed rhetorica Spiritus sancti, quæ non indiget luminibus orationis, neque coloribus, aut numeris ad movendum. Rhetorica Tullii tota est externa, sicut etiam sapientia mundi tota est in superficie, intus vero nihil habet: at omnis decor divinæ rhetoriæ ab intus est. Itaque sicut margaritæ et uniones, qui tanti ab hominibus fiunt, vilissimæ testæ innascuntur, eaque nutriuntur, augentur et occulantur; et lapides pretiosi gemmæque clarissimæ quæ orandis regum capitibus destinantur, alio quodam objectissimo atque obscurissimo lapide vestiuntur: et aurum atque argentum, aliaque metalla, quarum amore homines fere insanunt, terra atque arena, quibus nihil est vilius, obteguntur: et sicut aurum, poste aquam impressis notis, regioque caractere obsignatum est non in aureis loculis conditur, sed in thecis ligneis aut coriaceis conservatur: denique sicut animus humanus, quo nihil in rebus creatis præstantius, atque excellentius reperitur, non in corpore aliquo sidereo ac cælesti, vel certe aureo aut argenteo; sed in luteis et moribundis membris a Deo artifice sapientissimo inclusus est: ita quoque sensus illi arcani et divini, sublimissimi atque efficacissimi divinarum Scripturarum simplicibus et planis, nullæque fucæ vitiatissimis verbis contineri debuerunt.

Si vero Catholica doctrinæ vim et efficaciam plane cognoscere desideratis, conferte Christiana tempora cum antiquis illis temporibus quibus ubique florebat ac regnabat doctrinæ Philosophorum: si tunc vel unum hominem vidissent opes et honores contemnere, totus mundus admirabatur: ita ut unius Epicteti lucernam tribus millibus drachmarum, ob vitæ admirationem,

venditam fuisse Lucianus tradat. At christianis temporibus, doctrina Evangelii coruscante, quot millia hominum id fecerunt, et quotidie faciunt? Tunc si unus aut alter cælibem vitam ducere visus fuisset, instar prodigii erat: at christianis temporibus quot millia non virorum solum, sed etiam feminarum nobilium, divitum, juvenum solo Christi amore castissimam vitam vel in virginitate vel in viduitate duxerunt? Tunc si unum aliquem fortiter mortem oppetere contigisset, omnes stupebant, atque is omnium ore celebrabatur: at Christianis temporibus quot millia vel potius quot millium millia sanctorum Martyrum omnium generum et omnium ætatum non solum fortiter, sed etiam alacriter, pro Christo cruces et ignes et bestias et gladios toleraverunt? Hæc igitur est virtus et efficacia catholice doctrinæ. Non habent quidem hæreticorum synagogæ heroicæ illas virtutes, non habent homines, qui patrem et matrem, fratres et sorores, domos aut agros juxta Christi consilium relinquunt: non habent eunuchos, qui se castrare voluerunt propter regnum Dei: sed Ecclesia Catholica habet, velint nolint Hæretici: habet etiam hodie multa millia Sacerdotum, sanctorum religiosorum, sanctissimarum virginum, qui non verbis sed factis hæreticos refellunt, et operibus ostendunt Deo adjuvante posse fieri, quod Hæretici non posse fieri blasphemant. In una sola Florentia oppido Italiæ non ignoto, non pauciora quam sexaginta virginum numerantur monasteria, et in plerisque ducentæ aut trecentæ, vel etiam plures virgines Deo sacræ Anglicam vitam et puritatem æmulantur.

Venio nunc ad duodecimum et postremum argumentum. Tanta vis est, auditores, veritatis et sanctitatis, quæ in sola Ecclesia Catholica reperitur, ut eam etiam hostes nostri approbare et laudare cogantur: *Non enim est Deus noster, ut dicitur, et inimici nostri sunt iudices*: nota est Plinii secundi epistola ad Trajanum, qua innocentiam christianorum, quos ipse ex Trajani præcepto variis suppliciis afflicebat, attestatur: atque affirmat Christianos non esse fures, non adulteros, non parricidas, non seditiosos; in hoc solum peccare, quod horis antelecanis Deum hymnis et laudibus celebrent; quodque Christo semel datam fidem usque ad mortem constantissime servant. Nota est etiam epistola Marci Aurelii sapientissimi imperatoris ad senatum populumque Roma-

num, qua suorum deorum imbecillitatem, et Christi potentiam, quam ipse Germanico bello expertus fuerat luculenter ostendit. Refert quoque Tertullianus in Apologetico, ita prospectam fuisse Christi persecutoribus innocentiam Christianorum, ut licet in omnes sævirent, et passim necari juberent, nollent tamen discuti causam eorum quod certo scirent, eos nullius criminis convinci posse. B. Antonium, B. Hilarionem etiam Ethnici venerabantur, ut B. Athanasius et B. Hieronymus tradunt. Sultanus cultor Mahumetis, cum ad eum B. Franciscus Evangelii prædicandi causa navigasset, incredibile est, quam vehementer sancti illius Christi servi sanctitatem et innocentiam admiratus et veneratus sit, ut vere tunc dicere liceret: *Non est Deus noster, ut dicitur, et inimici nostri sunt iudices*. Hodie quoque in orbe nuper invento, cum videt Ethnici novorum Christianorum religiosam gravitatem, modestiam, sobrietatem, castitatem, charitatem, patientiam, mundi contemptum et longe alios esse mores, aliam sanctitatem, aliam severitatem Christianorum Sacerdotum, quam Sacerdotum idolorum, admirantur, obstupescunt, convertuntur, et dicunt, vere non est Deus sicut Deus Christianorum. Denique nemo unquam inventus est, qui lege nostra diligenter perspecta, non eam laudaverit atque probaverit. Nec ullus unquam serio studiosus ac sollicitus fuit salutis suæ, quin tandem Christianam religionem non elegerit et eam omnibus sectis et superstitionibus non prætulit.

Quod si multi nihilominus legem nostram oderunt et ab ea vehementer abhorrent, in causa sunt primum corrupti et depravati mores nonnullorum Christianorum: quod si secundum legem nostram, si secundum Evangelium viveremus, o quam facile esset Ethnicos omnes et hæreticos, vel convertere vel confundere, ut neque os aperire contra Ecclesiam et religionem nostram auderent. Sed quia nos perditæ vivimus, et qui legem nostram ignorant, putant ea, quæ nos facimus contra legem, lege jubente aut permittente fieri, ideoque ipsam tanquam fontem et radicem vitiorum nostrorum execrantur. Deinde sunt etiam in causa innumera mendacia, quæ Diaboli per suos ministros semper spargere consuevit. Cur initio nascentis Ecclesiæ nonnulli Christianos maximo odio persequantur? Quia Dia-

holi opera sparsum erat in vulgus, Christianos caput asini adorare atque adeo idolatras esse. Cur hodie multi simplices Hæretici pontificem ut Antechristum, Ecclesiam ut Babylonem detestantur? Quia præcones novi Evangelii miseris populis persuaserunt, nos Evangelium abjecisse, nec aliud quam humanam sapientiam et sophistarum questiones explicare: sanctos homines Deo relicto solum invocare: imagines pro Deo colere: Christi passionem contemnere: propriis operibus velle gratiam et justificationem promereri, ut gratia jam non sit gratia, sed merces. Præterea nos multa introduxisse, quorum veteres nunquam meminerunt, ut oblationem pro defunctis, signum crucis, sanctorum invocationem, cultum imaginum, benedictionem aquæ et olei, et quædam alia. Quæ sunt omnia apertissima mendacia et crassissima, sane tam crassa, ut pene manibus tangi et sentiri possint. Nam paulo ante ex Magno Basilio ostendimus ista omnia esse Apostolicas traditiones: et tamen ita sunt alle in animis eorum infixæ, et tam firmas radices jecerunt, ut etiam si nos audiant aperte clamare et jurare nos non ita credere, non eam esse Catholicam doctrinam, ista esse mendacia, etiam videant nos innumeris testimoniis Scripturarum, Patrum ratione nostra dogmata confirmare, tamen non credunt et malunt de nobis suis deceptoribus quam nobis ipsis credere, etsatis fortiter omnia nostra argumenta se refellere putant, si dicant: « Tu es Papista, ergo asinus, asinus non novit argumentari, ergo tuum argumentum nihil valet. » Sed aperiant miseri oculos, deponant falsam persuasionem, intelligant quid Ecclesia semper docuerit, et videbunt se vehementer deceptos, et in causa æternæ salutis sibi ab ipsis pseudopropheta egregie fuisse impositum.

Habetis ergo argumenta duodecim, quorum singula sufficiunt ad hominem Catholicum in sua fide confirmandum, et hæreticum a sua perfidia convertendum, nisi sponte velint lumini ac veritati oculos claudere. Si quis hic est inter nos, qui vel sinistra sentiat de fide vel certe hæsit ac dubitet, eum ego per salutem animæ suæ oratum volo, ut depositis passionibus atque affectionibus privatis, quæ et oculos sapientum caligare faciunt, solo studio veritatis atque amore illius, qui dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis, ista duodecim argumenta diligenter consideret: cogitet

ostendisse nos atque apertius et prolixius ostendere paratos, si opus sit, Catholicam atque Apostolicam Ecclesiam, cujus pastor est Episcopus Romanus, primo esse antiquissimam, nec ullum ejus auctorem inveniri, nisi Deum. Deinde toto orbe aliquando diffusam fuisse juxta vaticinam Prophetarum, et hodie quoque magnam partem Europæ, Asiæ et Africæ obtinere. Tertio, nunquam penitus defecisse, tametsi Judæi, Pagani, Hæretici, Philosophi, Imperatores, Tyranni eam sæpe delere atque extinguere aggressi sint. Quarto nunquam secum pugnassee, neque contrariam docuisse, licet multa in multis conciliis variis temporibus definitur. Quinto, nihil unquam cœcuisse, quod vel cum certa ratione vel cum honestate et probitate morum pugnet. Sexto, miraculis maximis et innumeris omnibus sæculis edituisse, et hoc nostro sæculo eniter. Septimo, prophætico lumine, dono videlicet providendi et prædicendi futura, omnibus quidem sæculis, etiam hoc nostro, præditam atque ornatam fuisse et esse. Octavo, prædicatores ac propagatores nostræ legis viros fuisse ita excellentis et eximie sanctitatis, ut certum sit eos, nisi Dei homines esse nullo modo potuisse. Nono, eandem prorsus fidem et religionem Ecclesiam Romanam modo colere, quam ante mille annos vera Christi Ecclesia coluit. Decimo, eosdem esse mores Ecclesiæ, quæ nunc est, et veteris Ecclesiæ: tametsi hæc duo argumenta propter angustias temporis explicare non potui, sicut veluissem. Undecimo, doctrinam nostræ Ecclesiæ esse efficacissimam. Duodecimo, etiam hostes atque inimicos nostræ Ecclesiæ veritati et innocentie attestari.

Cogitet deinde, ostendisse nos et rursus ostendere et defendere paratos, si opus sit, omnem hæresim atque adeo omnia dogmata Lutheranorum, Anabaptistarum, Calvinistarum esse nova, et nullo modo a Christo sed a Luthero incepisse. Deinde, nunquam vel unam integram provinciam aut regionem occupasse. Tertio, antiquas hæreses omnes defecisse nunc vero non continuari, sed excitari, et quasi ab inferis revocari. Quarto, hæresim omnem, sed maxime Lutheranorum, perpetuo secum pugnare, atque de una et eadem re contraria loqui. Quinto, omnem hæresim semper aliquod docere rectæ rationi et bonis moribus adversum. Sexto, Hæreticos, ac præsertim nostri temporis, nullis miraculis, nisi fictis et simulatis clarere.

Septimo, hæreticos multa prædicere futura, et nihil eorum evenire, quod in Luthero et Lutheranis pene manibus tangi potest. Octavo, hæresiarchas omnes fuisse viros pessimos: id quod in nostris omnes norunt, siquidem ipsa fæx orbis Christiani homines apostata, sanguinarii, rapaces, ambitiosi, voluptarii ad eos defecerunt. Et deinde non alio modo, quam mendaciis, fraudibus, Scripturarum corruptelis et falsis miraculis sectas suas promovere voluerunt. Quæ sunt omnia solis luce clariora. Nono Hæreticos nostri temporis easdem hæreses docere ac docuisse, quæ olim Simon Magus, Manichæus, Arius, Nestorius et cæteri docuerunt quos omnes communibus votis merito execramur. Decimo, eosdem nostros novatores eorumdem veterum Hæreticorum perditos mores et scelera, atque flagitia et horrenda facinora non solum imitari, sed etiam superare. Undecimo, doctrinam Hæreticorum sterilem, atque inefficacem esse. Duodecimo, Hæreticos solum a seipsis testimonium habere, cæteris vero omnibus hominibus, etiam Turcis et Paganis merito esse invisos. Ista si cogitent et serio cogitent, perpendant, examinent, invenient profecto extra viam salutis omnes eos ambulare, qui ab Ecclesia antiqua et catholica atque Apostolica recesserunt. Atque hæc quidem ad Hæreticos.

Vobis vero, auditores, id quod sæpe a me audistis, in memoriam revocabo, ut cogitetis donum Dei maximum et singulare esse donum fidei veræ et ejus tanquam sponsæ pulcherrimæ et charissimæ, ardentissimæ amatores ac plane zelotes esse velitis. Non sine causa sancti Patres, nec loqui quidem cum Hæreticis audebant. Magnus Antonius apud Athanasium nunquam amabilia verba Hæreticis dixit: discipulis vero suis præcepit, ut ne prope quidem Hæreticos unquam accederent, non secus atque prope eos accedere formidamus, qui peste laborant. Etsane hæresis pestis pernicioosa et contagiosa adhæret verbis, adhæret libris, solo colloquio inspiratur. Quo circa libros, colloquia, familiaritatem omnium Hæreticorum fugere debemus, et magno odio prosequi, non quidem

homines, sed pestem, sed hæresim, sed vitia illorum.

Scribit Theodoretus pulcherrimum et imitatione dignissimum exemplum. Cum aliquando Valens hæreticus imperator episcopum quemdam sanctum nomine Eusebium in exilium eiecisset, et Eunomium Hæreticum in ejus locum suffecisset, populus vero urbis illius retinens salutaria monita antiqui et veri pastoris Eusebii, Episcopum Hæreticum nunquam adiiit, nunquam audivit, nunquam salutavit, tametsi sciret hominem humanissimum et mitissimum esse. Concionabatur Hæreticus, sed scammis et parietibus. Deinde cum Episcopus idem Hæreticus in balneis publicis se lavasset, nullus deinceps in iis balneis lavari voluit, donec totam aquam, quæ Hæreticum tegerat, eiecisset. Cumque Eunomius ita solitarius, et omnibus exosus vivere non posset, sponte sua discessit. Ariani rursus alium Episcopum Hæreticum nomine Lucium eo mittunt: sed populus in priori sua constantia et Catholicæ fidei soliditate perseveravit. Cumque aliquando Lucius Hæreticus asello insidens per forum transiret, accidit ut pila luseria, qua tunc multi pueri in eo foro ludebant, pedem aselli tangeret, quo Hæreticus utebatur: statim pueri omnes exclamantes pilam arripuerunt, et maximum ignem extruentes in medias flammæ eam conjecerunt. Iste fervor, iste zelus, ille ardor fuit veteris Ecclesiæ. Hunc si Germani, si Bohemi, si Angli, si Galli imitari voluissent, aliam faciem Ecclesiæ videremus. Sed quoniam illi stulti fuerunt, nos eorum saltem exemplo sapiamus: et præsertim adolescentes caveant sibi a libris prohibitis, fugiant colloquia eorum, quos male de religione loqui audiunt: sciant hæreses, quæ grassantur hoc tempore, esse omnium quæ unquam fuerunt, pestilentissimas: intelligant amicitiam cum Hæreticis, esse suam certissimam perniciem; atque ita ab eis caveant, ut ipsi Domino fidem in baptismo datam servent, et ipsis Dominus gloriam et beatitudinem sempiternam largiatur. Amen.